

SPANNING

NEE TEGEN ASSOCIATIEVERDRAG MET OEKRAÏNE

NEE TEGEN ASSOCIATIEVERDRAG MET OEKRAÏNE

Op 6 april aanstaande zal Nederland zich in een referendum uitspreken over het associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne. De SP roept op om tegen te stemmen, net als in 2005 bij het referendum over de Europese grondwet. SP-senator Tiny Kox, die regelmatig in Oekraïne is geweest en de meeste hoofdrolspelers kent, legt uit waarom en maakt duidelijk wat het verdrag precies inhoudt.

Politiek analist Chris de Ploeg toont aan dat de regering in Kiev geenszins het toonbeeld is van democratie waar de EU haar graag voor houdt, maar dat deze met geweld aan de macht gekomen is en zich kenmerkt door onderdrukking, corruptie en chauvinisme. Hij laat zien dat de helft van de bevolking, die de pro-Europese en anti-Russische koers niet ziet zitten, domweg aan de kant geschoven wordt en dat er een verontrustende band is ontstaan in Oekraïne tussen regering en fascistische bewegingen.

Verder in *Spanning* maken Buitenlandwoordvoerder Harry van Bommel en zijn medewerker Jip van Dort de balans op van anderhalf jaar militaire interventie onder leiding van de VS tegen IS in Syrië en Irak. Zij stellen dat de resultaten tegenvallen, vooral vanwege de opstelling van vermeende bondgenoten van het Westen, zoals Saudi-Arabië en Turkije.

Politicooloog Jonas van Vossole, onder meer verbonden aan de Universiteit van Coimbra in Portugal, geeft in zijn analyse van de afgelopen Portugese parlementsverkiezingen aan dat deze

perspectief bieden voor links. Voor het eerst in de geschiedenis heeft Portugal een linkse regering. De strijd tegen de crisis en de Europese neoliberale agenda zal echter geen eenvoudige zijn.

Een van de succesvolle methoden om SP-kaderleden op te leiden is de Groep van Dertig. Tiny Kox vertelt over de inhoud en geschiedenis van dit initiatief, gevolgd door twee bijdragen van kandidaten die de cursus onlangs met succes hebben afgerond.

Terugkomend op het associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne, wordt uit uitspraken van onder anderen de Oekraïense president Porosjenko duidelijk dat dit niet slechts een handelsakkoord is, zoals premier Rutte beweert, maar het begin van een veel nauwere samenwerking tussen Oekraïne en de EU en de NAVO.

INHOUD

- 3** SP OVER VERDRAG TUSSEN EU EN OEKRAÏNE: NU NIET
- 8** IN OEKRAÏNE WERKT EUROPA SAMEN MET OLIGARCHEN EN FASCISTEN
- 12** BONDGENOTEN OBSTAKEL IN STRIJD TEGEN IS
- 14** HISTORISCHE PORTUGESE VERKIEZINGEN BIJDEN PERSPECTIEVEN VOOR LINKS
- 17** DE GROEPEN VAN DERTIG EEN VOLTREFFER MET VEEL VOORDEEL VOOR IEDEREEN
- 20** ASSOCIATIEVERDRAG MET OEKRAÏNE OPSTAP NAAR UITBREIDING INVLOEDSSFEER

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het Wetenschappelijk Bureau van de SP. Een abonnement kost 12 euro per jaar voor SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 40

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Tijmen Lucie

Hans van Heijningen

David Hollanders

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Redactieraad

Tiny Kox

Ronald van Raak

Arjan Vliegthart

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

Foto cover

David van Dam / Hollandse Hoogte©

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgelideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

SP OVER VERDRAG TUSSEN EU EN OEKRAÏNE: NU NIET!

Tekst: Tiny Kox Illustratie Len Munnik©

Nederland maakt zich weer op voor een referendum. Op 6 april is het zover. In 2005 vond het allereerste referendum in ons land plaats. Dat ging toen over de mogelijke invoering van een grondwet voor de Europese Unie. Regering en de meeste politieke partijen waren voor – maar twee derde van de bevolking stemde tegen. Tot vreugde van de SP, die zich ook al in het parlement tegen het voorstel voor een Europese grondwet had verklaard. Ook dit keer adviseert de SP de kiezers om tegen te stemmen. Zoals de SP al deed in Tweede en Eerste Kamer.

Stem tegen een verdrag dat voorziet in verregaande politieke en economische samenwerking tussen de Europese Unie en Oekraïne, adviseert de SP. Dat land wordt immers verdeeld door een burgeroorlog en beheerst door superrijke oligarchen en een kolossale corruptie. Nu niet, zegt de SP dan ook als het gaat om invoering van dit associatieverdrag. Want het is slecht voor de bevolking van Oekraïne, slecht voor de bevolking van Nederland en slecht voor de Europese Unie.

Het referendum van 6 april vraagt de kiezers om een uitspraak over het sluiten van een verdrag met Oekraïne. Een associatieverdrag. Dat is een bindende afspraak tussen de Europese Unie en een land buiten de EU, gericht op verregaande samenwerking. Zo'n verdrag moet door alle EU-lidstaten worden goedgekeurd. Sommige associatieverdragen zijn erop gericht dat een land uiteindelijk tot de EU toetreedt (zoals de Balkanlanden), andere nadrukkelijk niet (zoals de landen van Noord-Afrika en het Midden-Oosten). Van sommige verdragen is dat onduidelijk. Dat laatste is het geval bij het verdrag met Oekraïne. Premier Rutte zegt dat er geen sprake zal zijn van toekomstig lidmaatschap, president Porosjenko noemt het juist een onomkeerbare

Porosjenko (l) met voorzitter Juncker van de Europese Commissie. Juncker zet de Nederlandse kiezers zwaar onder druk om toch vooral niet tegen het door zijn Commissie doorgedrukte verdrag met Oekraïne te stemmen.

REFERENDUM IS ER VOOR IEDEREEN

Het is algemeen bekend dat vooral GeenPeil, nauw verwant aan GeenStijl, campagne gevoerd heeft om voldoende handtekeningen te verzamelen voor het referendum. Over de gebruikte argumenten kan iedereen van mening verschillen, maar niet over het recht om mensen te mobiliseren. Dat recht ligt, met steun van het parlement, immers vast in de wet. Nu het referendum voldoende ondersteuning heeft gekregen, is het in ieder geval een referendum voor iedereen, en niet meer van een bepaalde club. In dit artikel geeft de SP haar argumenten waarom we tegen het verdrag met de Oekraïne zijn. Andere organisaties zullen andere argumenten gebruiken. Daar zijn zij verantwoordelijk voor. Wij denken natuurlijk dat wij de beste argumenten hebben. Maar dat mag iedere kiezer zelf beoordelen. Uiteindelijk is er op 6 april maar één keuze: voor of tegen.

stap richting EU-lidmaatschap. Ik heb het hem meermalen horen zeggen. Net als premier Jatsenjoek. Ook die heb ik desgevraagd horen benadrukken dat hij zijn land zo snel mogelijk bij de EU – en bij de NAVO – wil krijgen.

Het EU-Oekraïne-associatieverdrag is, zo zegt het verdrag, gericht op politieke associatie en economische integratie van Oekraïne met de Europese Unie. Genoemd worden politieke samenwerking, convergentie van veiligheids- en buitenlands beleid, justitiële samenwerking, economische samenwerking en financiële samenwerking. Het verdrag bestaat uit een preambule, zeven hoofdstukken, 43 bijlagen en 3 protocollen. In totaal staan er 486 artikelen in het verdrag waarin van alles en nog wat wordt afgesproken. Er zijn maar weinig

politici die het hele verdrag doorgenoemen hebben. In die zin lijkt het ook op het voorstel van destijds over de Europese Grondwet. Wie wel de moeite neemt om echt kennis van de inhoud te nemen, ziet dat het werkelijk is gericht op bijzonder verregaande samenwerking tussen de EU, haar lidstaten en Oekraïne. En die begrijpt ook dat in ieder geval in Oekraïne het verdrag wordt gezien als een onomkeerbare stap richting toekomstig EU-lidmaatschap.

Het associatieverdrag tussen EU en Oekraïne kent een lange en moeilijke geschiedenis. Al sinds 2008 is erover onderhandeld tussen de Europese Commissie en de regering van Oekraïne. Nadat allerlei hindernissen genomen waren en ondertekening op komst leek, zag toenmalig president Janoekovitsj daar op het laatste

Foto: Ye Pingfan Xinhua / eyevine / Hollandse Hoogte©

VERDEELD OEKRAÏNE NU GEEN GOEDE VERDRAGSPARTIJ

Oekraïne was eeuwenlang geen eenheid. Het westen was Pools, het oosten Russisch. Pas na de Tweede Wereldoorlog werd het westen ingelijfd door de Sovjet-Unie en ondergebracht in de deelrepubliek Oekraïne, waartoe het oosten al sinds 1922 behoorde. Op 24 augustus 1991 werd Oekraïne onafhankelijk, toen de Sovjet-Unie uiteen viel. Negentig procent van de bevolking stemde voor. Het nieuwe land is echter ook nadien geen echte eenheid geworden en wordt permanent overheerst door politieke strijd en een diepe corruptie. Superrijke oligarchen maken sinds jaar en dag de dienst uit in het land. Ze houden de meeste politici aan het lijntje om voor hun particuliere belangen te zorgen. In 2003 zorgt een Oranjerevolutie voor verdrijving van de dan zittende president en de komst van een pro-westerse nieuwe president. Die moet na enige jaren ook weer het veld ruimen. Stabiël wordt het land nooit. Twee maanden nadat president Janoekovitsj eind 2013 weigert het associatieverdrag met de Europese Unie te tekenen, wordt hij verjaagd door demonstranten uit West-Oekraïne. De overgrote meerderheid van de bevolking van Oost-Oekraïne en van het schiereiland de Krim wijst de nieuwe regering in Kiev echter af. Die is volgens hen illegaal. Op 16 maart kiest bijna 97 procent van de bevolking van de Krim voor terugkeer naar Rusland, waartoe het schiereiland tot 1954 behoorde. (De Russische Zwarte Zeevloot heeft altijd zijn thuishaven gehouden op de Krim, ook nadat Oekraïne in 1991 onafhankelijk werd. De Krim kreeg een speciale status in het nieuwe land.) Het Russische parlement stemt op 20 maart 2014 in met her-opening van de Krim in de Russische Federatie. Oekraïense militairen verlaten daarna het schiereiland. Bijna alle landen verklaren de annexatie van de Krim door Rusland in strijd met het internationaal recht. Rusland verwijst echter naar het zelfbeschikkingsrecht van de Krim-bevolking en de 'illegale staatsgreep' in Kiev als rechtvaardigingsgronden. Op 12 mei stemmen ook de inwoners van Oost-Oekraïne massaal voor het verbreken van de relatie met Oekraïne en toetreding tot Rusland. Dat laatste wordt echter niet door Rusland toegestaan. De gebieden rond

Donetsk en Lugansk gaan verder als 'onafhankelijke republieken' maar worden internationaal niet erkend. Een burgeroorlog breekt uit. Het Oekraïense leger probeert, gesteund door ultrarechtse vrijwilligersbataljons de opstand neer te slaan. De opstandelingen beschikken over zware wapens, die volgens de EU en de VS door Rusland worden geleverd. Duizenden mensen sterven, honderdduizenden slaan op de vlucht. Op 17 juli wordt MH17 boven Donetsk uit de lucht geschoten. Alle 298 inzittenden, onder wie 193 Nederlanders, komen om het leven. De strijdende partijen geven elkaar de schuld. EU, VS en Rusland treffen elkaar met steeds sterkere economische en politieke sancties. Die belemmeren hoogstnoodzakelijke samenwerking op terreinen als de bestrijding van internationaal terrorisme en het nemen van maatregelen tegen klimaatverandering. Vanwege de toegenomen spanning voeren allerlei landen hun defensie-uitgaven weer op. Vijfentwintig jaar na de val van de Berlijnse Muur lijken we in een nieuwe Koude Oorlog terechtgekomen, waarvan het associatieverdrag met Oekraïne een van de belangrijke aanleidingen was. Een reden temeer om vooralsnog nee tegen invoering van dat verdrag te zeggen.

Het **Minsk II verdrag** werd gesloten op 11 februari 2015 door de presidenten van Oekraïne, Rusland en Frankrijk en de Duitse bondskanselier, en de leiders van de opstand in Oost-Oekraïne. De bijeenkomst werd georganiseerd onder toezicht van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Doel van het verdrag is het zo spoedig mogelijk beëindigen van het geweld in Oekraïne, het doorvoeren van een verregaande constitutionele hervorming, waaronder decentralisatie van de macht en het invoeren van een speciale status voor de opstandige gebieden in Oost-Oekraïne. De uitvoering van het verdrag verloopt echter met horten en stoten. Mislukt is het nog niet maar succesvol evenmin. Om geen nieuwe hindernissen op te werpen zou ten minste uitstel van het nu voorliggende associatieverdrag wenselijk zijn.

moment in 2013 toch van af. Hij wilde eerst betere voorwaarden en grotere betrokkenheid van Rusland, een van de voornaamste handelspartners en machtige buurman van Oekraïne. De Europese Commissie maakte bij monde van haar toenmalige voorzitter Barroso echter meteen duidelijk dat Oekraïne zou moeten kiezen tussen de EU en Rusland en dat Russische bemoeienis met het verdrag voor de EU onaanvaardbaar was.

Massaal protest van delen van de Oekraïense bevolking in de hoofdstad Kiev, ondersteund door verschillende Europese en Amerikaanse politici, leidde in februari 2014 tot de vlucht van de president, zijn onmiddellijke afzetting door het parlement en de instelling van een nieuwe regering. Dat was allemaal in strijd met de grondwet van Oekraïne. Toch werd al

een maand later de nieuwe minister-president Jatsjenko met alle égarde in Brussel ontvangen door de regerings-

leiders en staatshoofden van de EU-lidstaten. Daar zette hij zijn handtekening onder de politieke

onderdelen van het associatieverdrag. Drie maanden later tekende de nieuw gekozen president Porosjenko het volledige associatieverdrag.

Alle parlementen van de EU hebben het verdrag inmiddels goedgekeurd. Ook het Europees Parlement heeft ermee ingestemd. Alleen in Nederland wordt een referendum gehouden. Sinds 1 juli 2015 geldt hier immers de Wet op het raadgevend referendum. Indien meer dan 10.000 burgers om een referendum vragen over een door het parlement aangenomen wet, en meer dan 300.000 burgers dat verzoek vervolgens ondersteunen, moet het referendum plaatsvinden. In totaal 427.939 burgers vroegen om een raadgevend referendum over het associatieverdrag met Oekraïne. Het referendum gaat daarom door en vindt plaats op 6 april 2016. Het referendum is geldig als ten minste 30 procent van de kiesgerechtigde burgers een stem uitbrengt. Hoewel het formeel raadgevend van aard is, lijken de meeste partijen de uitslag ervan te zullen respecteren. Dat betekent dat inwerkingtreding van het verdrag nu afhankelijk is van de stem van de Nederlandse bevolking.

In de Tweede en Eerste Kamer heeft de SP tegen goedkeuring van het associatieverdrag gestemd. Net als in het Europees Parlement, samen met de partijen die deel uitmaken van de fractie van Verenigd Europees Links. Daarom roept de SP de kiezers nu op om in het referendum datzelfde te doen. Het is niet verstandig dat dit verregaande verdrag nu in werking treedt. Het is slecht voor de bevolking van Oekraïne, het is slecht voor de bevolking van Nederland en slecht voor de Europese Unie. De bevolking van Oekraïne is inmiddels ernstig verdeeld over het verdrag, dat mede aanleiding was voor het uitbreken van de burgeroorlog in het land. Eerst moet de orde in het verdeelde land terugkeren, de enorme corruptie worden aangepakt en de rechtsstaat hersteld worden. Oekraïne is nu niet gereed voor zo'n verregaande politieke associatie en economische integratie met de EU. De bevolking van Nederland heeft nu geen belang bij verregaande samenwerking met een zo ernstig verdeeld en gemankeerd land en moet geen partij

VERREGAANDE POLITIEKE ASSOCIATIE EN ECONOMISCHE INTEGRATIE

De doelstelling van het associatieverdrag wordt in art. 1 als volgt omschreven:

1. Er wordt een associatie tot stand gebracht tussen de Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Oekraïne, anderzijds.
2. Deze associatie heeft ten doel:
 - a. geleidelijke toenadering tussen de partijen te bewerkstelligen op basis van gemeenschappelijke waarden en nauwe en geprivilegieerde banden, en de associatie van Oekraïne met het EU-beleid en de deelname aan programma's en agentschappen te vergroten;
 - b. een passend kader voor een versterkte politieke dialoog tot stand te brengen over alle zaken van wederzijds belang;
 - c. vrede en stabiliteit te bevorderen, bewaren en versterken, zowel op regionaal als op internationaal niveau, in overeenstemming met de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en van de Slotakte van Helsinki van 1975 van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa en met de doelstellingen van het Handvest van Parijs voor een Nieuw Europa van 1990;
 - d. de voorwaarden te scheppen voor versterkte economische en handelsrelaties in het licht van de geleidelijke integratie van Oekraïne in de interne markt van de EU, onder meer door het opzetten van een diepe en brede vrijhandelsruimte als bepaald in titel IV (Handel en daarmee verband houdende aangelegenheden) van deze Overeenkomst, en de inspanningen van Oekraïne te ondersteunen om de overgang naar een goed functionerende markteconomie te voltooien, onder meer door de wetgeving geleidelijk af te stemmen op de EU-wetgeving;
 - e. de samenwerking te versterken op het gebied van justitie, vrijheid en veiligheid, om zo de rechtsstaat en het respect voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden te versterken;
 - f. de voorwaarden te scheppen voor steeds nauwere samenwerking op andere gebieden van wederzijds belang.

VERREGAANDE SAMENWERKING BIJ BUITENLANDS EN DEFENSIEBELEID

Het associatieverdrag zet in op verregaande samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie en Oekraïne bij het buitenlands en defensiebeleid. Gezien de verstoorde verhoudingen tussen Oekraïne en Rusland zal dat niet leiden tot vermindering van de hoog opgelopen internationale spanningen in Europa. Dit zegt het verdrag in art. 7:

1. De partijen intensiveren hun dialoog en samenwerking en ondersteunen de geleidelijke convergentie op het vlak van buitenlands en veiligheidsbeleid, met inbegrip van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB), en besteden bijzondere aandacht aan conflictpreventie en crisisbeheer, regionale stabiliteit, ontwapening, non-proliferatie, wapenbeheersing en wapenuitvoercontrole en aan een betere dialoog over ruimtevaart, die van wederzijds belang is. Samenwerking wordt gebaseerd op gemeenschappelijke waarden en gezamenlijke belangen, is gericht op meer convergentie en doeltreffendheid van het beleid, en stimuleert de gezamenlijke beleidsplanning. De partijen gebruiken hiervoor bilaterale, internationale en regionale fora.
2. Oekraïne, de EU en de lidstaten bevestigen hun gehechtheid aan de beginselen van respect voor onafhankelijkheid, soevereiniteit, territoriale integriteit en onschendbaarheid van de grenzen als bepaald in het Handvest van de Verenigde Naties en in de Slotakte van Helsinki van 1975 van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa, en dat zij deze beginselen ondersteunen in de bilaterale en multilaterale betrekkingen.
3. De partijen pakken de problemen die met betrekking tot deze beginselen rijzen, tijdig en op coherente wijze aan, op alle relevante niveaus van de politieke dialoog als bepaald in deze Overeenkomst, ook op ministerieel niveau.

gemaakt worden bij de vele gevaarlijke conflicten die het land momenteel beheersen. En de Europese Unie verkeert zelf in zwaar weer en moet nu niet ook nog eens een groot en

problematisch land in haar politieke en economische invloedssfeer willen brengen. De gevolgen daarvan zijn nu niet te voorzien. Bij gegronde twijfel moet gelden: nu niet doen.

VRIJHANDELSZONE VAN NOORDZEE TOT ZWARTE ZEE

Het associatieverdrag wil Oekraïne toevoegen aan de Europese vrijhandelszone, zodat die van Noordzee tot Zwarte Zee reikt. De 45 miljoen inwoners van Oekraïne worden dan bereikbaar voor Europese ondernemingen. Die zullen de concurrentie aangaan met het Oekraïense bedrijfsleven. Veel binnenlandse bedrijven zullen daar waarschijnlijk aan onderdoor gaan. Zeker ook in het oosten van het land, waar de industrie nu nog goeddeels op Rusland is gericht. Dit staat te lezen in het verdrag.

Art. 25:

Gedurende een overgangperiode van maximaal 10 jaar die aanvangt bij de inwerkingtreding van deze overeenkomst¹, stellen de partijen geleidelijk een vrijhandelszone in, overeenkomstig het bepaalde in deze overeenkomst en in overeenstemming met artikel XXIV van de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel 1994, hierna de „GATT 1994” genoemd.

1 Tenzij in de bijlagen I en II bij deze overeenkomst anders is bepaald.

Bij vrijhandel hoort volgens de Europese Commissie ook vrij(er) verkeer van personen in het algemeen en werknemers in het bijzonder. Dit staat daarover in het verdrag.

Art. 18:

1. *Rekening houdend met de arbeidsmarktsituatie in de lidstaten, hun wetgeving en de voorschriften die in de lidstaten en in de EU gelden op het gebied van de mobiliteit van werknemers:*
 - a. *dienen de door de lidstaten in het kader van bilaterale overeenkomsten verleende werkgelegenheidsmogelijkheden voor Oekraïense werknemers behouden te blijven en zo mogelijk te worden verbeterd;*
 - b. *dienen de overige lidstaten de mogelijkheid van het sluiten van soortgelijke overeenkomsten te overwegen.*
2. *De Associatieraad onderzoekt of op andere gebieden gunstiger regelingen tot stand kunnen worden gebracht, zoals bijvoorbeeld toegang tot beroepsopleiding, overeenkomstig de in de lidstaten en in de EU geldende wettelijke regelingen, voorwaarden en procedures en met inachtneming van de arbeidsmarktsituatie in de lidstaten en de EU.*

Art. 19:

1. *De partijen zorgen voor de volledige tenuitvoerlegging van*
 - a. *de Overnameovereenkomst tussen de Europese Gemeenschap en Oekraïne van 18 juni 2007 (via het Gemengd Comité overname dat wordt opgericht bij artikel 15 van de overeenkomst);*
 - b. *de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en Oekraïne inzake de versoepeling van de afgifte van visa van 18 juni 2007 (via het Gemengd Comité voor het beheer van de overeenkomst dat wordt opgericht bij artikel 12 van de overeenkomst);*
2. *De partijen streven naar meer mobiliteit van burgers en vooruitgang met de visumdialogoog.*
3. *De partijen blijven geleidelijk evolueren in de richting van een op termijn visumvrije regeling, mits aan alle voorwaarden voor een goed beheerde en veilige mobiliteit wordt voldaan, als bepaald in het uit twee fasen bestaande actieplan voor visumliberalisering dat tijdens de top tussen de EU en Oekraïne van 22 november 2010 werd gepresenteerd.*

dat Nederlanders niet nee zullen zeggen om redenen die niets met het verdrag zelf te maken hebben. Ze moeten goed begrijpen dat deze kwestie het Nederlandse belang overstijgt.’ Daarmee doelt hij op het feit dat bij de meeste Nederlanders de Europese Unie zoals die nu functioneert, weinig populair is. Wat hij bewust verzwijgt, is dat dat gebrek aan populariteit alles te maken heeft met de veel te grote en ongewenste ambities van de Europese Commissie. Wat ooit begon als samenwerking van Europese landen om de vrede te bewaren en de sociale en economische vooruitgang te bevorderen, is nu in de ogen van veel Nederlanders – en andere Europeanen – een totaal uit de hand gelopen project geworden, dat zich tegen de burgers keert. De Europese Unie speelt de baas op tal van terreinen, neemt soevereiniteit af van lidstaten en burgers en kiest voor een neoliberale ontwikkeling van economie en samenleving. Daardoor groeit de onzekerheid en de ongelijkheid en raken we steeds verder weg van de oorspronkelijke doelstelling van Europese samenwerking. Nu weer een nieuwe uitbreiding in gang zetten, door verregaande politieke en economische samenwerking aan te gaan met het op een na grootste land van Europa, dat tot op het bot verdeeld is, past bij de ambities van Juncker en de zijnen. Maar het botst frontaal op de belangen van de burgers van Europa. Dus is het logisch dat veel kiezers bij het uitbrengen van hun stem in het referendum de foute ontwikkeling in de EU zullen meewegen. De Europese Commissie ziet een grote nieuwe markt in het oosten lonken en wil die voor de bedrijven van de EU openen. Maar wat burgers daar en hier daaraan hebben, is volstrekt onduidelijk en daarom veel te risicovol. Vandaar dat de SP vol overtuiging adviseert aan de kiezers op 6 april: stem nu niet voor zo’n verregaand en onzeker verdrag. Dat is beter voor iedereen!

De Europese Unie lijkt het verdrag echter als halszaak te beschouwen. Voorzitter Juncker van de Europese Commissie zet de Nederlandse kiezers zwaar onder druk om toch vooral niet tegen het door zijn Commissie doorgedrukte verdrag met Oekraïne te stemmen. Tegenstemmen is

gevaarlijk, bezweert de voormalige minister-president van Luxemburg: ‘Ik zeg: kijk uit, dit kan het evenwicht in Europa veranderen. Zonder de burger te bedreigen, moet hij wel bewust worden gemaakt van zijn verantwoordelijkheid.’ En hij voegt er nog eens vermanend aan toe: ‘Ik hoop van harte

SP-Eerste Kamerlid Tiny Kox is de afgelopen jaren meermalen in Oekraïne geweest en kent de meeste hoofdrolspelers in het land.

IN OEKRAÏNE WERKT EUROPA SAMEN MET OLIGARCHEN EN FASCISTEN

Tekst: Chris de Ploeg Foto: Serg Glovny / Hollandse Hoogte©

De regering in Kiev is geen bastion van de vrije democratie. Integendeel, het huidige bewind is met geweld in het zadel geholpen en wordt gekarakteriseerd door repressie, corruptie en chauvinisme. De helft van de bevolking, die de huidige pro-Europese en anti-Russische koers niet ziet zitten, wordt resoluut aan de kant geschoven. Ook is er een verontrustende band ontstaan tussen fascistische bewegingen en het centrum van de macht in Oekraïne.

Op 6 april zal Nederland zich in een referendum uitspreken over het associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne. Dit is een belangrijk moment voor Nederland om zich uit te spreken over de samenwerking tussen de EU en Oekraïne. Het verdrag is echter al op 1 januari van kracht geworden. Bovendien ondersteunt de NAVO Oekraïne al, zowel politiek als militair. De Oekraïense minister van Defensie gaf aan ook wapens te ontvangen van individuele NAVO-landen. Deze ontwikkeling is een reactie op de schadelijke rol van Rusland in Oekraïne, die de Krim annexeerde en de rebellen daar ondersteunde. Toch wordt het de hoogste tijd om ook de hand in eigen boezem te steken.

DE MYTHE VAN DE UNIVERSELE EUROPESE DROOM

Toen de voormalige Oekraïense president Janoekovitsj in november 2013 een associatieverdrag met de EU uitstelde, en vervolgens een nieuwe gasdeal met Rusland sloot, kwamen er massademonstraties op gang die eind februari 2014 tot de val van de democratisch gekozen Janoekovitsj zouden leiden. Deze protestbeweging noemde zichzelf EuroMaidan, vernoemd naar hun Europese aspiraties en het Maidanplein in Kiev dat het hart van de protestbeweging was. Deze 'Maidan-revolutie' werd in westerse media vaak beschreven als een brede volksbeweging. Maar in Oekraïne zijn relaties met de EU juist altijd een erg polariserend punt geweest. Dit komt doordat Oekraïne

door haar geschiedenis enorm etnisch-linguïstisch en economisch verdeeld is. In het oosten bevindt zich een overwegend Russisch-talige arbeidersklasse, werkend in een industrie die grotendeels exporteert naar de Russische markt. Veel mensen hebben familie vlak over de grens. Maar in het westen spreekt vrijwel iedereen Oekraïens, en was emigratie juist gericht op Europa en de Verenigde Staten. Het stemgedrag is sinds het ontstaan van Oekraïne voornamelijk door deze economisch-etnisch-linguïstische kaders bepaald, verkiezingsdebatten draaien grotendeels rond het buitenlandse vraagstuk: meer Europa, of meer Rusland?

Meer Rusland lag aan de basis van de verkiezingscampagne van voormalig president Janoekovitsj. Janoekovitsj had niettemin beloofd vaart te zetten achter de onderhandelingen over een handelsovereenkomst met de EU, die in 2008 onder de pro-Europese Joesjtsjenko waren begonnen. Maar aan de andere kant zou hij proberen toegang te krijgen tot de Euraziatische Economische Gemeenschap, een douane-unie tussen Rusland, Wit-Rusland en Kazachstan. Zo zou hij naar eigen zeggen de gepassioneerde buitenlandse interesses van het volk in evenwicht brengen. Volgens de peilingen schommelde de steun voor beide verdragen inderdaad ook rond de veertig procent. Ook de beslissing van Janoekovitsj om niet door te zetten op een NAVO-lidmaatschap

reflecteerde het feit dat de NAVO in Oekraïne vaker als dreiging dan als potentiële protectie werd gezien. De helft van de Oekraïners was dan ook tegen de Maidanprotesten, en Janoekovitsj' partij was zelfs in februari, drie weken voor zijn val, met dertig procent de meest populaire partij in de peilingen. De oppositie had immers ook een track-record van corruptie.

De regionale verschillen verklaren waarom er, in de meest pro-Russische provincies, zoveel steun is voor separatisme. In de Krim tonen de peilingen ruim tachtig procent steun voor de aansluiting bij Rusland, en in de Donbass-provincies (Luhansk en Donetsk), waar het gewapende verzet plaatsvindt, wil de meerderheid onafhankelijkheid, aansluiting bij Rusland of federalisering. Een andere peiling uit mei, nog voor de meest heftige escalaties, gaf aan dat 66 procent voor onafhankelijkheid wilde stemmen in het referendum. Zelfs in de gebieden van de Donbass die nu door het Oekraïense leger worden bezet, wil 41 procent onafhankelijkheid of aansluiting bij Rusland, en wil 25 procent autonomie voor de regio. De andere Oost-Oekraïense provincies willen wel deel blijven uitmaken van Oekraïne. Maar hoewel er indirecte indicaties zijn dat hun houding ten opzichte van de NAVO en de EU dankzij de oorlog is verbeterd, blijft een overduidelijke meerderheid daar tegen lidmaatschap. Ruim een derde van alle Oekraïners *exclusief de Krim en de Donbass* had zelfs in september 2015 nog een positief beeld van Rusland en de helft wenste hechte relaties met open grenzen zonder visa en douane. De opkomst bij alle opeenvolgende verkiezingen (presidentieel, parlementair, lokaal) was dan ook ongekend laag. In het oosten kelderde de opkomst in sommige

1 januari 2016. Aanhangers en leden van de Oekraïense rechts-extremistische partijen Svoboda en Rechtse Sector herdenken de 107^e geboortedag van hun held Stepan Bandera, die door tegenstanders als nazi-collaborateur wordt gezien.

provincies tot maar 30 procent, en dan zijn de rebellengebieden nog niet eens meegenomen.

DE MYTHE VAN DE VREDIGE REVOLUTIE

De ongetwijfeld positieve kant van de Maidan-revolutie is inmiddels bij de meeste mensen bekend. De voormalige Oekraïense president Janoekovitsj had zijn termijn gebruikt om zijn presidentiële macht over het kabinet en het parlement te consolideren. Het justitieel systeem werd steeds afhankelijker, en het meer en meer autoritaire regime was wellicht het meest corrupte in de geschiedenis van Oekraïne. Toen Janoekovitsj in 2013 op het laatste moment besloot het EU-verdrag uit te stellen, gingen tienduizenden burgers de straat op. Nadat de demonstranten met knuppels en traangas waren verjaagd was de emmer definitief overgelopen. Er ontwikkelde zich een

grote volksbeweging, voornamelijk in West-Oekraïne, die primair bestond uit een middenklasse die hongerde naar verandering.

Niettemin lijkt een kleine maar vastberaden minderheid doorslaggevend te zijn geweest voor de val van Janoekovitsj. Hoewel het meeste geweld van de autoriteiten en door de overheid ingehuurd knokploegen kwam, doemden even gewelddadige beelden op van demonstranten die met gas en knuppels de politie belaagden. Dit waren geen alledaagse vandalen. Op 1 januari 2014 werd er een tienduizend man sterke fakkeloptocht gehouden ter herinnering aan de nazi-collaborateur Stepan Bandera. Nazisymbolen verspreidden zich over de muren van Kiev terwijl tientallen fascistische uit Zweden binnenstroomden om hun broeders te steunen. Na en voor vrijwel elke speech op het podium van Maidan schreeuwde de spreker:

‘Glorie aan Oekraïne!’, waarna de menigte terugriep: ‘Glorie aan de helden!’ Dit was de slogan van de voormalige Oekraïense fascistische beweging, die had bijgedragen aan de enorme ‘holocaust door kogels’ en een Oekraïense Waffen-SS-divisie had opgezet.

Een frontman van de fascistische Svoboda-partij vertelde *The New York Times* trots dat ze een wapendepot in Lviv hadden geplunderd en zeshonderd strijders per dag richting Kiev stuurden. Al snel stonden neonazi’s aan de frontlinies met schilden, geweren en molotovcocktails om overheidsgebouwen te bestormen. Aan beide kanten vielen doden. Janoekovitsj ging in onderhandeling met de oppositieleiders en een wapenstilstand werd uitgeroepen. Maar de radicale contingenten van Maidan wilden hier niets van weten, en bleven oprukken

met vuurbommen. Het geweld mondde uit in een ongekend drama toen groepen sluipschutters op zowel politie als demonstranten schoten. Vrijwel de hele wereld veroordeelde direct de zittende president Janoekovitsj, waardoor zijn dagen waren geteld. Maar inmiddels is het eerste academische onderzoek naar het bloedbad verschenen, van de Oekraïense wetenschapper Ivan Katchanovski. Gebaseerd op een enorme hoeveelheid beeldmateriaal, onderzochte radiocommunicatie van politie-eenheden, ooggetuigen, ballistiek onderzoek en talloze andere bewijsstukken concludeert de Oekraïense academicus dat het bij de bulk van de moorden, zo niet het volledige bloedbad, om een *false flag*-operatie ging, waarbij de daders op hun eigen mensen schoten om de val van hun vijand te provoceren. Veel van Katchanovski's bevindingen worden ondersteund door doortimmerde onderzoeken van een speciale rapporteur van de VN, een rapport van de Europese Raad, de Duitse publieke nieuwscaster ARD, de Amerikaanse documentairmaker John-Beck Hoffman en persagentschap Reuters.

Na het sluipschuttersbloedbad van 20 februari stond Janoekovitsj onder enorme druk. Hij kwam tot een overeenkomst met de oppositieleiders. Maar EuroMaidan was niet onder de indruk en gaf hem publiekelijk een ultimatum: vóór 22 februari tien uur moest hij opstappen, of anders zouden ze 'de wapens oppakken en toeslaan'. Die dag werd Janoekovitsj afgezet door een stemming in het parlement. Deze afzettingprocedure was in strijd met de grondwet, die een drie-vierde-meerderheid en een toetsing door het grondwettelijk hof vereiste.

De belangrijke rol van de fascistische beweging wordt duidelijk in het licht van de talloze posities die haar vertegenwoordigers in de interim-regering ontvingen, waaronder 7 ministeries. De nieuwe vicepremier Oleksandr Sich vertelde het Europees Parlement op 4 februari dat 'de fascistische dictatuur de beste manier is om een land te regeren', zo rapporteert het Italiaanse Panorama. Hoewel deze fascistische maar een paar maanden hebben geregeerd, vervulden ze

een essentiële rol in het ontketenen van de Oekraïne-crisis en het normaliseren van banden met de fascistische beweging.

Janoekovitsj was nog geen 24 uur weg of het overgebleven parlement stemde al overweldigend voor een afschaffing van het Russisch als de tweede taal van de oostelijke provincies. Russische nieuwscasters werden uit de lucht gehaald en talloze geliefde Lenin-beelden, inclusief een monument voor de gevallen soldaten tegen de nazi's, werden omvergeworpen en vaak bewerkt met nazisymbolen. Toen de oostelijke burgers vervolgens, naar het voorbeeld van Maidan, ook overheidsgebouwen begonnen te bestormen, antwoordde Kiev met tanks en soldaten. Het conflict mondde in de Donbass uit in een burgeroorlog waarbij Kiev openlijke neonazi-milities inzette, die net als veel rebellen aan het martelen en executeren sloegen, soms in samenwerking met de centrale autoriteiten. Maar ook werden woonwijken, waar ook scholen en ziekenhuizen stonden, gebombardeerd met Grad-raketten en clustermunitie. Volgens de Duitse geheime dienst hebben zo'n 50.000 mensen het leven gelaten.

DE MYTHE VAN DE MARGINALE FASCISTEN

Het extreemrechtse kamp had gelukkig geen denderend electoraal succes. Samen kregen de Radicale Partij, Svoboda en de Rechtse Sector zo'n 14 procent van de stemmen, en een magere 6,5 procent van de zetels. Alleen de Radicale Partij werd (tijdelijk) deel van de nieuwe coalitie, en zij kreeg maar één ministeriële post (vicepremier). Maar dit is geen goede graadmeter voor de invloed van extreemrechts, die zich vaak via buitenwettelijke middelen doet gelden.

Versillende fascistische organisaties hebben aangegeven bereid te zijn ook Porosjenko omver te werpen. Überhaupt zal de dreiging hiervan in het achterhoofd van de president meespelen nu vrijwel de enige goed functionerende strijdmachten tot de tand bewapende extreemrechtse milities

zijn, en de staat minder controle heeft dan ooit.

Maar vooral weezinwekkend is dat de pro-Europese beleidselite zelf ook bereid was om samen te werken met de fascistische beweging. Het was erg genoeg dat dit werd toegelaten in de formatie van de interim-regering, maar inmiddels is duidelijk dat de banden ook van langdurige aard zijn. Nummers 2 en 4 van de partijlijst van de huidige premier Jatsenjoek hebben bijvoorbeeld in het verleden topposities in neonazi-organisaties bekleed, en zijn Volksfront-partij nam bovendien leiders van verscheidene extreemrechtse milities op in haar militaire raad. Een daarvan is bijvoorbeeld Andriy Biletskiy, die onlangs schreef: *'The historic mission of our nation (...) is to lead the White Races of the world in (...) a crusade against the Semite-led Untermenschen.'* Biletskiy werd ook benoemd tot luitenant-kolonel van de politie. Zijn voormalige vicecommandant van het neonazibataljon Azov, Vadim Troyan, werd benoemd tot hoofd van de regionale politie van Kiev. Andere belangrijke posities bekleed door regelrechte neonazi's zijn twee vicevoorzitters van de Nationale Veiligheidsraad, en de eerste vicevoorzitter van de parlementaire raad voor rechtshandhaving. Ten slotte werd de oprichter van het Joseph Goebbels Politiek Onderzoekscentrum aangesteld als hoofd van de propaganda- en analysedivisie van de Oekraïense geheime dienst.

Dat neonazi's in posities komen waar ze significante overheidsmiddelen tot hun beschikking krijgen is natuurlijk meer dan zorgwekkend. Maar de pro-Europese beleidselite lijkt zelf ook in de richting van een gevaarlijk chauvinisme te zijn geschoven. Zo noemde premier Jatsenjoek Russen onlangs 'submensen', en de huidige president Porosjenko prees recentelijk voormalige nazicollaborateurs als helden die een legale status verdienen. Zijn eigen tv-kanaal zendt regelmatig een commercial uit die de separatisten vergelijkt met ongedierte dat dient te worden uitgeroeid. De minister van Binnenlandse Zaken, Arsen Avakov, nam dezelfde de-humaniserende retoriek in de mond door pro-Russen als ongedierte te bestempelen. Keith Gessen, die met eigen

Chris Kaspar de Ploeg is freelance journalist en politiek analist. Zijn publicaties zijn verschenen in *de Groene Amsterdammer*, *Dissident Voice* (VS), *De Wereld Morgen* (BE), *Follow the Money* en *de Omslag*. In maart zal hij een boek publiceren over het Oekraïne-conflict.

ogen de brute bombardementen in de woonwijken van de Donbass had aanschouwd, schreef voor *The London Review of Books*: *'This is what I heard from respectable people in Kiev. Not from the nationalists, but from liberals, from professionals and journalists. All the bad people were in one place – why not kill them all?'*

Met het verlies van de Krim, en bijna een miljoen Donbass-bewoners die naar Rusland zijn gevlucht, is het onwaarschijnlijk dat het pro-Europese kamp nog grote electorale zorgen zal hebben. Niettemin gaf het post-Maidan-establishment de fascistische ook carte blanche in de rest van Oekraïne. In Odessa werden bijvoorbeeld zo'n veertig pro-Russische activisten levend verbrand. Talloze onthullende amateurbeelden belandden al direct op het internet, en de fascistische Rechtse Sector nam op haar website zelfs de verantwoordelijkheid voor deze 'sprinkelende pagina in onze nationale geschiedenis'. Pro-Russische media, die niet al centraal uit de lucht zijn gehaald, worden vaak geïntimideerd en aangevallen om hun berichtgeving aan te passen of te beëindigen. Leaders, parlementsleden en activisten van de pro-Russische oppositiepartijen worden geregeld, zelfs midden in het parlement, bedreigd en in elkaar geslagen, en

hun huizen en kantoren vernield. De leider van de Radicale Partij, die met 5 procent van de zetels eind 2014 zijn intrede in het parlement heeft gedaan, zet regelmatig de beelden ervan trots op zijn website. Alledrie de pro-Russische presidentskandidaten werden destijds aangevallen en twee daarvan trokken zich vervolgens terug uit de race. De Oekraïense academicus Ivan Katchanovski schreef eind augustus dat de absolute meerderheid van door het parlement doorgevoerde wetgeving *geen enkele stem tegen* had gekregen. Een fenomeen dat zich voor het laatst voordeed in sovjet-Oekraïne. Ongekend pervers is dan ook het feit dat de enorme aanwinsten voor fascistische invloed door Europese leiders worden verkocht als een 'overwinning van het volk van Oekraïne en de democratie'. Een bewind dat de westerse mogendheden volmondig steunen.

DE MYTHE VAN EEN DEMOCRATISCHE PRO-EUROPESE FRACTIE

De repressie door de huidige president Porosjenko lijkt nog verder te gaan dan onder Janoekovitsj. Zijn eerste voorstel voor grondwetswijzigingen zouden hem de facto controle geven over het gehele staatsapparaat. Ondertussen worden repressieve oorlogswetten doorgevoerd: mensen kunnen zonder rechterlijk bevel worden getapt en opgesloten, en de regering bepaalt welke informatie op het internet, in print en op tv mag worden verspreid. Er is nu zelfs een nieuw orwelliaans ministerie van 'informatiebeleid' opgericht. Bovendien kunnen rechters inmiddels worden ontslagen door een zuiveringscommissie waarvan de meerderheid wordt benoemd door de overheid. Onlangs is ook een nieuwe zuiveringswet aangenomen waarbij wel een miljoen ambtenaren die onder Janoekovitsj hebben gewerkt kunnen worden ontslagen. Ironisch genoeg was Porosjenko zelf nog minister onder Janoekovitsj, en is hij volgens een WikiLeaks-kabel van de Amerikaanse ambassadeur in Oekraïne *'tainted by credible corruption allegations'*. Grootschalig misbruik van de zuiveringswet als een middel voor selectieve vervolgingen ligt dan ook op de loer. Ondertussen is de Communistische Partij van Oekraïne (CPO) al

ontbonden en een proces van verbanning gestart.

De oorlog, en een flinke portie propaganda fungeren als een uitstekende bliksemafleider voor Porosjenko. Waar demonstraties in Oekraïne veelal om burgerrechten en sociaal-economische emancipatie gingen, staat nationalistische mobilisatie nu centraal, volgens onderzoek van het eerder genoemde Centrum voor Maatschappelijk Onderzoek. Dit weerhoudt de regering er overigens niet van om demonstraties nog harder aan te pakken dan onder het pre-Maidan-bewind van Janoekovitsj, aldus het onderzoek. Het lijkt me dan ook evident dat het post-Maidan-establishment flink misbruik heeft gemaakt van de situatie, en dat krijgt het Oekraïense volk nu ook door. Inmiddels vertrouwt nog maar 8 procent van de bevolking de Oekraïense president, aldus Gallup. Dat percentage, voor de duidelijkheid, ligt daarmee drie keer lager dan onder Janoekovitsj.

Als we dan de balans opmaken is het beeld dat oprijst vernietigend. Onze Europese partners in Kiev vertegenwoordigen in retoriek de helft van de bevolking, en in praktijk enkel een select gezelschap van insiders. Helaas geen *business as usual*, want hun corruptie gaat nu samen met een gevaarlijk chauvinisme. Voor de eerste keer sinds de Tweede Wereldoorlog is een Europese regering dusdanig gepenetreerd door fascistische invloeden dat praten over 'submensen' de norm is geworden, en gewapende neonazi's schaamteloos worden ingezet tegen hun eigen bevolking. In een tijd dat extreemrechts in heel Europa een opmars maakt, en neonazi's in Griekenland zich mogelijk zelfs voorbereiden op een gewapende coup d'état, schept dit een uiterst gevaarlijk precedent. Dat het 'gematigde' Europese leiderschap deze regering financieel, politiek en militair steunt, zou onze vergeetachtige schoolboeken moeten ingaan als een gitzwarte pagina.

Dit is een geactualiseerde versie van een artikel dat oorspronkelijk verscheen in de *Groene Amsterdammer* van 24 december 2014: www.groene.nl/artikel/in-oekraïne-werkt-europa-samen-met-oligarchen-en-fascisten

BONDGENOTEN OBSTAKEL IN STRIJD TEGEN IS

Tekst: Jip van Dort en Harry van Bommel Foto: Stephen Crowley/The New York Times / Hollandse Hoogte©

Anderhalf jaar geleden begon onder leiding van de Verenigde Staten een militaire interventie tegen Islamitische Staat (IS) in Irak en Syrië. De voorlopige resultaten vallen tegen. Dat is niet in de laatste plaats vanwege de opstelling van vermeende westerse bondgenoten.

Eind vorig jaar stelde de Amerikaanse president Obama dat IS was ingedamd. Dat was opvallend, omdat bij aanvang van de luchtaanvallen nadrukkelijk werd gesteld dat niets minder dan de vernietiging van IS het doel van de militaire operatie was. Daarover zei de president nu niets, waardoor de indruk werd gewekt dat dit doel was losgelaten. Obama's opmerking was een dag voor de gruwelijke, door IS opgeëiste aanslagen in Parijs.

Wat Irak en Syrië betreft, klopt het dat IS is ingedamd. IS is zelfs voor een deel teruggedrongen. Denktank IHS Jane's berekende dat in 2015 het gebied onder controle van IS met 14 procent is afgenomen.¹ Dat was nog vóór de val van Ramadi in Irak eind december vorig jaar. Desondanks bleken de strijders van IS in 2015 in staat in Syrië belangrijke plaatsen te veroveren. In andere delen van de wereld, bijvoorbeeld in Jemen en in het door westers optreden in anarchie vervallen Libië, is het juist aan een opmars bezig.

Wat Libië betreft, is de opmars van IS voor EU-landen en de Verenigde Staten zelfs aanleiding een militaire interventie te overwegen, aldus verschillende westerse media. Dit naar aanleiding van recente pogingen van IS om controle te krijgen over olie-installaties. Het zou het zoveelste hoofdstuk worden in de oorlog tegen het terrorisme, die inmiddels een permanent karakter heeft gekregen.

Ook in onder meer Afghanistan, Pakistan, Rusland, Egypte, Somalië en Nigeria is de aanwezigheid van wat in het Arabische taalgebied Daesh wordt genoemd, groeiende, al is niet altijd duidelijk wat de precieze relatie is met IS in Irak en Syrië. De aanslagen in Frankrijk, maar ook in bijvoorbeeld Libanon, Turkije en Indonesië tonen bovendien aan dat de invloed van IS ver reikt, ook als het in de betreffende landen geen grondgebied in handen heeft. Al met al blijft de organisatie heersen over een gebied in Irak en Syrië dat, alhoewel slinkende, in omvang nog altijd grofweg vergelijkbaar is met Groot-Brittannië, met miljoenen inwoners.

Wie de tegenvallende resultaten van de militaire interventie onder leiding van de Verenigde Staten probeert te verklaren, moet natuurlijk allereerst vaststellen dat luchtaanvallen, zeker in afwezigheid van (betrouwbare) *'boots on the ground'*, eigenlijk nooit een antwoord kunnen bieden op een goed georganiseerde en gedisciplineerde vijand die gebruik maakt van guerrillatactieken. Maar van belang is hier ook dat belangrijke bondgenoten van het Westen – denk met name aan Saudi-Arabië en Turkije – een dubbelrol spelen. Zij verlenen geregeld – direct of indirect – steun aan IS of andere Al Qaida-achtige organisaties.

Een veelzeggend voorbeeld is de continue stroom van buitenlandse strijders. Het gros hiervan reist via Turkije en sluit zich aan bij IS en Al Nusra, de officiële tak van Al Qaida in Syrië. Sinds de luchtaanvallen onder leiding van de Verenigde Staten begonnen, is dit aantal meer dan verdubbeld. Daardoor kunnen de geleden verliezen aan de kant van jihadistische groepen relatief gemakkelijk worden gecompenseerd. Er zijn nu ruim dertigduizend buitenlandse strijders vertrokken naar wat zij zelf het kalifaat noemen, waaronder meer

dan vijfduizend uit EU-landen. Er zijn ook veel strijders afgereisd uit bijvoorbeeld Tunesië (6.000), Saudi-Arabië (2.500), Rusland (2.400) en Turkije (2.100).²

De Verenigde Staten zouden er na de aanslagen in Parijs bij Turkije op hebben aangedrongen om de ongeveer 100 kilometer brede grensstrook die nu nog door IS wordt gebruikt, te sluiten. Berekend is dat daarvoor zo'n 30.000 militairen nodig zijn.³ Aangezien Turkije het op een na grootste staande leger heeft binnen de NAVO, lijkt dat binnen de mogelijkheden te vallen. Maar ondanks groeiende druk vanuit het Westen, die overigens opvallend genoeg met name achter de schermen wordt uitgeoefend, weigert Turkije tot op de dag van vandaag de grens voor deze strijders te sluiten.

Ondertussen blijft IS verreweg de rijkste organisatie in zijn soort. De meeste inkomsten worden weliswaar in eigen gebied gegenereerd, maar het komt ook van buiten. Aanhoudende berichten wijzen erop dat een deel van de olie in IS-gebied, wat tot voor kort maar liefst om en nabij de 50 miljoen dollar per maand opleverde, wordt geëxporteerd naar Turkije. Nadat Rusland eind september vorig jaar eveneens luchtaanvallen is gaan uitvoeren in Syrië, is deze inkomstenbron afgenomen en door een sterkere focus van de Amerikaanse luchtcampagne op de oliesector in IS-gebied, is deze nadien verder gedaald. Desondanks wordt geschat dat olie-inkomsten nog altijd de belangrijkste inkomstenbron voor IS vormen.

Verder blijven sympathisanten in bijvoorbeeld Saudi-Arabië, Qatar en Koeweit IS, maar vooral Al Nusra, financieren, alhoewel vaak op informele wijze. Dit ondanks in de VN gemaakte afspraken die financiering verbieden. Wie zoekt naar publieke veroordelingen, bijvoorbeeld van de

1 december 2015. President Obama schudt zijn vermeende Turkse bondgenoot Erdogan de hand tijdens een ontmoeting in Parijs.

kant van de EU, of naar daadkrachtig optreden hiertegen in de Golflanden, zoekt een speld in de hooiberg.

Daarnaast blijft IS tot de tanden toe bewapend. Die wapens zijn goeddeels veroverd op het Iraakse en Syrische leger, maar deels ook afkomstig van westerse ‘bondgenoten’. In een rapport van december vorig jaar noemt Amnesty International voorbeelden van wapens die door Saudi-Arabië en Qatar via Turkije naar Syrië zijn gebracht.⁴ Alhoewel deze niet direct aan IS zijn geleverd, zijn die wel in handen van deze organisatie gevallen. Dergelijke berichten stammen al zeker uit 2012. Hetzelfde geldt overigens voor Amerikaanse wapens die aan opstandelingen in Syrië zijn geleverd.

Dat door Golflanden en de Verenigde Staten aan zogenaamde gematigde oppositie geleverde wapens in handen van radicale jihadistische organisaties vallen, mag niet verbazen. Het is immers al geruime tijd duidelijk dat juist deze rebellengroepen domineren op het slagveld in Syrië en dat van een serieuze, gematigde macht eigenlijk geen sprake is. Dat was ook de conclusie, al in augustus 2012, van een

rapport van de Amerikaanse inlichtingendienst van het ministerie van Defensie.⁵

Recent werd dit opnieuw pijnlijk duidelijk toen de Britse premier Cameron terug moest komen op zijn bewering dat er in Syrië maar liefst 70.000 gematigde rebellen klaar zouden staan om het Westen bij te staan in de strijd tegen IS. De premier kwam met dit getal in de aanloop naar het debat over uitbreiding van Britse luchtaanvallen van Irak naar Syrië, maar moest later toegeven dat dit getal niet klopt en dat onder deze 70.000 strijders ook relatief hardline jihadisten zitten.

Hier moet nog genoemd worden dat Turkije, onder het mom van deelname aan de strijd tegen IS, afgelopen zomer is begonnen met het bombarderen van Koerdische strijders. Dit terwijl diezelfde strijders de belangrijkste bondgenoot zijn van het Westen tegen IS. Denk aan de strijd om Kobani in het Koerdische noorden van Syrië. De laatste maanden zijn de aanvallen op de Koerden door Turkije verder opgevoerd, vooral in het zuidoosten van het land, met veel burgerslachtoffers als gevolg.

Er is discussie mogelijk over de precieze opstelling van het Westen, met name de Verenigde Staten, ten aanzien van de steun van sommige ‘bondgenoten’ aan radicale jihadistische organisaties in Syrië. Waar sommigen menen dat er duidelijke tegengestelde belangen bestaan, zien anderen het optreden van Golflanden en Turkije juist als een verlengstuk van het Amerikaanse buitenlandbeleid. Weer anderen stellen dat dit weliswaar een aantal jaar geleden het geval was, maar dat de opkomst van IS heeft geleid tot een veranderde Amerikaanse houding.

Hoe het ook zij, gesteld kan worden dat – gezien de onderlinge betrekkingen – vooral de Verenigde Staten veel meer druk uit zouden kunnen oefenen om een land als Saudi-Arabië aan te sporen steun aan Al Qaida-achtige groepen te staken. De Amerikaanse wapenleveranties van vele miljarden dollars aan dit land in de Golf bieden hier een aanknopingspunt. Omdat die druk nu grotendeels afwezig is, moet gesteld worden dat de strijd tegen IS en andere radicale jihadistische organisaties lijdt aan een groot gebrek aan geloofwaardigheid.

- 1 *Islamic State's Caliphate Shrinks by 14 Percent in 2015*, press.ihc.com/press-release/aerospace-defense-security/islamic-states-caliphate-shrinks-14-percent-2015, 21 december 2015.
- 2 *Foreign Fighters, An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq*, soufangroup.com/wp-content/uploads/2015/12/TSG_ForeignFightersUpdate3.pdf, december 2015.
- 3 *War with Isis: Obama demands Turkey closes stretch of border with Syria*, www.independent.co.uk/news/world/europe/war-with-isis-president-obama-demands-that-turkey-close-stretch-of-frontier-with-syria-a6753836.html, 29 november 2015.
- 4 *Taking Stock: The arming of Islamic State*, www.amnesty.org/en/documents/mde14/2812/2015/en/, december 2015.
- 5 *Military intel predicted rise of ISIS in 2012, detailed arms shipments from Benghazi to Syria*, www.foxnews.com/politics/2015/05/18/military-intel-predicted-rise-isis-in-2012-detailed-arms-shipments.html, 18 mei 2015.

HISTORISCHE PORTUGESE VERKIEZINGEN BIEDEN PERSPECTIEVEN VOOR LINKS

Tekst: Jonas van Vossole Foto: Bloco Açores / Wikimedia Commons©

‘Eerste minister Passos Coelho wint de Portugese verkiezingen’, stelde het merendeel van de Nederlandse media op maandag 5 oktober. De dag ervoor had de Portugese bevolking de rechtse besparingsregering van Pedro Passos Coelho niettemin een serieuze oplawaai gegeven.

De regeringspartijen haalden bij de parlementsverkiezingen in Portugal dit najaar 38,3 procent van de stemmen en 104 zetels. Hun ‘overwinning’ – als rechtse eenheidslijst PaF haalden ze immers samen meer dan de linkse partijen afzonderlijk – stond gelijk aan een verlies van 12 procentpunten, een verlies van 24 parlementsleden en het verlies van haar absolute meerderheid. Tegelijk kreeg de linkse oppositie 60 procent van de stemmen en was de grootste overwinnaar het Links Blok, dat zijn zetelaantal meer dan verdubbelde. Radicaal links komt samen aan bijna 20 procent van de stemmen; een situatie die perspectieven biedt.

OVERZICHT VAN EEN ‘VOORBEELDREGERING’

Deze verkiezingen kwamen als een evaluatie van 4 jaar besparingsbeleid van de rechtse PSD-CDS-regering onder leiding van Passos Coelho en Paulo Portas. Gedurende zijn regeerperiode stelde Coelho meermaals dat verkiezingen hem niet interesseerden; die zouden ‘goed beleid’ in de weg staan.

Dat beleid bestond er vooral in om de Portugese begroting op orde te brengen en de competitiviteit van de Portugese economie te verbeteren. Samen met de technici van de trojka (EC, ECB, IMF) werd – met medewerking van de heer Dijsselbloem – een hard besparingsbeleid uitgedokterd dat bijna alle elementen van de welvaartsstaat aanviel: openbare

diensten (post, vliegtuigmaatschappij, openbaar vervoer) werden geprivatiseerd, er werd massaal gesneden in uitgaven voor onderwijs, gezondheidszorg en cultuur, pensioenen en lonen werden drastisch verlaagd, de arbeidsrechten werden ‘geflexibiliseerd’, etc. Meermaals werd de regering door de oppositie ervan beticht ‘trojkistischer dan de trojka’ te zijn; waarbij de crisis vooral als argument gebruikt werd om een harde neoliberale agenda door te voeren die veel verder ging dan de eisen van de EU en het IMF.

De besparingspolitiek is echter uitgedraaid op een absolute mislukking. Niet enkel vanwege de rampzalige gevolgen op sociaal vlak, zoals de grote uitverkoop van publiek bezit met bijhorende winsten aan buitenlandse investeerders en de emigratie van ongeveer een half miljoen jongeren – de best opgeleide generatie ooit, waar het land miljarden in investeerde. Ook op economisch vlak kon de regering met haar beleid haar besparingen niet legitimeren, de publieke schuld steeg van 111,4 procent in 2011 naar een onhoudbare 130,3 procent van het bbp in 2015. De regering heeft het tekort nooit binnen de marges van Maastricht kunnen krijgen. Integendeel, het laatste jaar dook de begroting – als gevolg van het faillissement van de Grupo Espírito Santo, de belangrijkste peiler van de Portugese financiële elite – weer diep in het rood. Ondanks de minieme daling van het officiële werkloosheidspercentage – gevolg van het schrappen van langdurig werklozen uit de statistieken, massale emigratie en de subsidiëring van flexibele arbeid – zijn er vandaag 218,6 duizend minder banen dan in 2011.

LINKS SLAAT MUNT UIT HET EURO-BELEID

De grootste feitelijke overwinning ging op zondag 4 oktober naar het Links Blok: *Bloco de Esquerda* (BE). Links Blok maakt een zeer opmerkelijk herstel door. Opmerkelijk, omdat de partij vorig jaar nog dood verklaard werd na opeenvolgende verkiezingsnederlagen. De partij kreeg met afsplitsingen te maken, maar die zorgden er wel voor dat zij met een coherenter verhaal tegen de besparingen naar buiten kon treden. De woordvoester van Links Blok, Catarina Martins, slaagde erin om elk debat tijdens de campagne te winnen en de verkiezingsmeetings en straatbezoeken werden vooral in de grote steden goed bezocht. BE heeft het aantal parlementsleden meer dan verdubbeld naar 19 zetels en wordt de derde fractie in het parlement. Vraag is nu of BE deze steun kan vasthouden. Bij de vorige parlementsverkiezingen verloor het Links Blok de helft van zijn zetels. Een belangrijke factor achter die schommelingen bij BE is de beperkte worteling in de vakbonden en het sociale verenigingsleven. Het electorale succes was in het verleden veelal het gevolg van goede media-optredens en populaire intellectuelen. Wil BE de eigen sociale basis garanderen en verder uitbreiden dan wordt het nu zaak om de op verkiezingen gerichte strategie opzij te schuiven en zich op de straat en de vakbonden te richten plus zich veel meer te richten op lokale structuren en ledenactivisme.

Ondanks het grote succes van de directe concurrent ter linker zijde, slaagde ook de communistische partij PCP erin vooruitgang te boeken en deze haalde 17 zetels. Volgens de media was de socialistische partij PS de grote verliezer van de avond. De partij had zich een absolute meerder-

Catarina Martins, woordvoester van het Links Blok

heid tot doel gesteld, maar slaagde er niet in om meer stemmen te halen dan de regeringscoalitie PaF. Toch haalde de PS nu 32,4 procent van de stemmen, na de historisch slechte score van 28,1 procent bij de laatste parlementsverkiezingen van 2011, toen de trojka het economische bestuur van het land overnam. Op het moment van de uitslag was de vraag om het vertrek van PS-leider Antonio Costa een van de eerste items. Een duidelijk 'nee' in Costa's eerste toespraak, en de versterking van 'radicaal' links zorgden er echter ook voor dat voor het eerst sinds veertig jaar het stuwertje wisselen tussen PS en PSD doorbroken werd. De nieuwe parlementaire krachtsverhoudingen zorgden er immers voor dat een parlementaire meerderheid slechts mogelijk was door een coalitie van beide gevestigde partijen, ofwel door een akkoord tussen de PS en de linkse partijen.

DE CONFRONTATIE TUSSEN PS EN PSD

Een akkoord tussen de twee grote gevestigde partijen PS en PSD (eventueel aangevuld met CDS) leek de dag na de verkiezingen het meest waarschijnlijke scenario. Ideologisch, historisch en politiek lijken deze partijen het sterkst op elkaar en verdedigen ze dezelfde politieke en economische belangen. Ze zijn het

eens over belangrijke thema's zoals trouw aan de internationale afspraken, het begrotingspact, de normen van Maastricht en de euro, alsook de noodzaak van de interventie van de trojka in 2011. Een aantal factoren vormden echter een belemmering.

Ten eerste was er de ideologische en politieke arrogantie van rechts, dat politieke spelletjes en het alleenrecht op lucratieve posities belangrijker vond dan relatieve politieke stabiliteit. Vooral de beslissing van president Cavaco Silva om uittredend premier Passos Coelho snel te herbenoemen als formateur van een minderheidskabinet, ondanks dat hij vóór de verkiezingen had verkondigd enkel een regering te willen vormen met een ruime meerderheid en een stabiel regeerakkoord. Zijn daaropvolgende toespraak met een openlijke aanval richting de linkse parlementaire meerderheid deden de gemoederen verhitten en verenigde de oppositie. Rechts dacht de PS niet nodig te hebben om stabiliteit te garanderen, en ging ervan uit dat de regering wel 'verantwoordelijke' gedoogsteun zou krijgen vanuit een verdeelde PS. Ze rekende daarbij op onthoudingen of deloyaliteit vanwege de rechterzijde van de partij na de overwinningssnederlaag van Antonio Costa. Ze beriep zich eerst en vooral op de presidentiële traditie om de leider van de

grootste partij in het parlement aan te duiden als formateur. Het voortzetten van die regering werd gelegitimeerd door 'economische noodzaak', gecombineerd met een discours van angst, zowel voor 'de communisten' als voor 'de markten'.

Het belangrijkste gegeven dat de Portugese parlementaire spelregels door elkaar schudde – en dan vooral het stuwertje wisselen tussen PS en PSD – was de onverwachte koerswijziging van de linkse partijen BE en PCP – de partijen die de politieke stem van de strijd tegen de besparingen vormden. Beide partijen toonden zich na het bekendmaken van de resultaten bereid om samen te werken met de PS om de regering van Passos Coelho naar huis te sturen.

Nu de PS twee opties had, bevond de partij zich opeens in een relatief comfortabele positie. In de regeringsonderhandelingen die op de verkiezingen volgden werd duidelijk dat Costa, en niet Passos Coelho, de lakens uitdeelde; tot grote frustratie aan de rechterzijde. Uit persoonlijk zelfbehoud binnen zijn partij – alsook om een PASOK-scenario te vermijden – trachtte Costa de linkse parlementaire meerderheid met BE en PCP te verzilveren in een regering onder zijn leiding. Vanaf de eerste week zijn onderhandelaars van de drie partijen technische gesprekken gestart om een eventueel regeerakkoord uit te werken. Catarina Martins, woordvoester van het Links Blok, had tijdens de verkiezingscampagne echter 3 minimumvoorwaarden naar voren gebracht om te praten met de PS. Die drie voorwaarden waren het afzien van extra geplande besparingen van 1,6 miljard in de pensioenen, af te zien van een nieuw arbeidsregime dat ontslag zou vergemakkelijken en afzien van de verlaging van de werkgeversbijdragen.

Op basis van de gemeenschappelijke afkeuring van het verderzetten van de rechtse besparingsregering, werd uiteindelijk samen met PCP een minimumakkoord uitgewerkt. Makkelijk waren deze onderhandelingen niet: de linkse partijen – BE en PCP – stelden immers serieuze vraagtekens bij het idee om de 'internationale akkoorden' te 'respecteren'. Meer specifiek was het volgens hen onmogelijk om structu-

rele economische en sociale oplossingen te vinden zonder de kwijtschelding van de staatsschuld en het verzet tegen het Europese stabiliteitspact zelf centraal te stellen.

Ondertussen ging rechts toch door met het vormen van een rechtse regering zonder meerderheid: puur tijdverlies, klonk het eensgezind bij PS, BE en PCP, tijdverlies dat bovendien haaks stond op het rechtse discours van 'nood aan financiële stabiliteit en geloofwaardigheid'. Maar Cavaco volhardde; hij liet zelfs de optie open om in geval van een motie van wantrouwen de regering van Passos Coelho toch aan te houden. Een dergelijke autoritaire houding – die een cordon sanitaire rond euro-kritische partijen officialiseerde en de volksvertegenwoordigers van een regeringspartij opriep de interne partijregels te overtreden – werd door velen onaanvaardbaar geacht. Terwijl dit voor verschillende internationale opiniemakers vooral een teken was van het autoritaire karakter van de eurozone, werd het in Portugal gezien als de onaanvaardbare houding van een autoritaire fascistoïde president die zijn boekje te buiten ging en lak had aan de grondwet. Zelfs werkgeversfederatie CIP had kritiek op de 'nodeloos polariserende toespraak' van de president.

De speech had het tegenovergestelde effect van het beoogde doel. In plaats van tot een verdeling van links, leidde het tot een vereniging, zowel binnen de PS alsook tussen de PS en de partijen ter linkerzijde. Indien dat nog niet het geval was, werd het verwijderen van de PSD en Passos Coelho topprioriteit, alsmede de lijm voor een linkse regering. Er werd een consensus bereikt over het terugschroeven van de laatste aanvallen op de lonen van de ambtenaren, de herinvoering van vier vakantiedagen, het terugschroeven van de verlengde werkweek en van de in gang gezette privatiseringen, alsook het optrekken van het minimumloon en de laagste pensioenen. In ruil voor de uitvoering van deze maatregelen zouden de PCP en BE een PS-regering steunen vanuit het parlement. Deze zal dan jaarlijks beoordeeld worden op de mate waarin de PS zich aan deze beloftes hield. Daarmee was het lot van de rechtse regering-Passos Coelho II reeds

bezegeld voor deze haar eed aflegde. Twaalf dagen hield het theater stand; daarmee de kortste regeerperiode uit de Portugese geschiedenis.

EEN PROCES VAN VALLEN EN OPSTAAN

Op 26 november 2015 werd Antonio Costa uiteindelijk toch ingezworen als eerste minister van Portugal; de eerste ooit die de steun krijgt van partijen links van de PS. Of deze regering er echter in zal slagen de hele regeerperiode te overleven is twijfelachtig; zo zijn er heel wat interne tegenstellingen en belangen. Niet alleen is er de tegenstelling tussen de historische rol van de PS als systeempartij, die al decennialang verweven is met corruptienetwerken en met de belangen van de economische elite en zakenwereld, en de historische rol van de PCP en BE als stem van het verzet daartegen. Ook blijven die laatste ervan overtuigd dat het uitvoeren van een links programma onmogelijk is binnen het 'autoritaire' (samenvoeging van autoritair en austeriteit) kader van de eurozone. De PS overtuigde hen er echter van dat een 'creatieve' interpretatie van de verdragen mogelijk is – men kan immers opwerpen dat de besparingsregeringen uiteindelijk ook nooit hun budgettaire doelstellingen haalden, waardoor ruimte ontstaat voor een politieke koerswijziging.

Een andere belangrijke test kwam er al snel, eind december, met de bank BANIF. Deze privébank zat als gevolg van de bankencrisis al een tijd in de problemen en was allang niet meer solvabel, maar de Nationale Bank van Portugal en de regering van Passos Coelho hadden die problemen tot dan toe onder de mat geveegd. Op die manier smukten ze de economische resultaten op voor de verkiezingen. Om de financiële stabiliteit te garanderen en een faillissement of bankruin te voorkomen was de regering verplicht uiteindelijk zo'n 3,5 miljard euro belastinggeld in de bank te steken. Hoewel de PS Banif het liefst genationaliseerd had, werd de geherkapitaliseerde bank onder druk van Europa onmiddellijk en tegen een heel lage prijs doorverkocht. De PCP en het BE vonden het onaanvaardbaar dat opnieuw miljarden naar een bank zouden gaan en beslisten dat ze tegen

de noodzakelijke begrotingsaanpassing zouden stemmen. Meteen zocht en kreeg de PS steun van de rechtse PSD van Passos Coelho – van de totale breuk tussen de gevestigde partijen was ineens weinig meer te merken. Heel wat leden van PCP en BE vragen zich ondertussen af of men een regering in het zadel kan houden die dergelijk beleid voortzet.

Ook andere onenigheden over het programma kwamen bovendrijven. Zo zou volgens de PS-regering het optrekken van het minimumloon van 500 naar 600 euro over vier jaar verspreid worden: In 2016 zou er dus slechts een stijging zijn van 25 euro. De PCP, en dan vooral haar ledenbasis, is echter van oordeel dat dat minimumloon – dat het laagste is van West-Europa – reeds dit jaar volledig moet worden verhoogd. Indien de regering dit jaar zou vallen zou die verhoging anders immers nooit gerealiseerd worden. De kwestie blijft voorlopig hangen, net als het terugdraaien van de verlenging van de werkweek in de publieke sector. Hoe lang een dergelijke onstabiele situatie kan blijven voortduren is de vraag. Voorlopig is er echter geen alternatief en zullen de bevolking en links de grenzen moeten aftasten van wat op politiek, sociaal en economisch vlak mogelijk is. Enkel op die manier kunnen lessen getrokken worden over noodzakelijke nieuwe alternatieven en strategieën in de strijd tegen de crisis en de Europese neoliberale agenda.

Foto: Archief Jonas van Vossolle©

Jonas van Vossolle is een Belgisch politicoloog en links activist die in Portugal woont en werkt. Hij studeerde politieke wetenschappen en economie aan de Universiteit van Gent. Op dit moment voert hij een promotieonderzoek rond crisis en democratie aan het Centrum voor Sociale Studies aan de Universiteit van Coimbra (CES).

DE GROEPEN VAN DERTIG EEN VOLTREFFER MET VEEL VOORDEEL VOOR IEDEREEN

Tekst: Tiny Kox Foto's: Paul Marijnissen

De twaalfde Groep van Dertig
bijeen in de Burcht van Berlage.

Meer aandacht voor het opleiden van onze eigen mensen, om daardoor beter onze politieke ambities waar te kunnen maken. In de voorbereiding op ons laatste congres zijn daar veel behartigenswaardige woorden over gezegd. Het nieuwe partijbestuur heeft de opdracht gekregen het scholingsaanbod verder te verbeteren en partijafdelingen in staat te stellen hun leden op te (laten) leiden. Eén succesvolle methode kennen we al: de Groep van Dertig. Onlangs voltooid er weer zo'n groep de kaderopleiding. De twaalfde alweer.

De plek is prachtig: de imposante 'Burcht van Berlage' aan de Henri Polaklaan, ooit het pronkstuk van de Nederlandse arbeidersbeweging in Amsterdam. Vanaf elf uur in de ochtend op deze zaterdag laten de deelnemers horen en zien wat ze opgestoken hebben van twee jaar intensief bezig zijn met de theorie en de praktijk van de SP. Allemaal presenteren ze zich vandaag aan de medecursisten, meegekomen familieleden en belangstellende partijgenoten. De een na de ander levert een speech af. Ieder naar eigen keuze. Wel allemaal met de opdracht heilige huisjes niet te schuwen en te zeggen wat ze op de lever hebben. Over de politiek. Over de partij. Over de wereld. De medecursisten luisteren kritisch mee en komen na elke inbreng ook zelf aan de beurt. Iets beweren is één, ingaan op kritisch

commentaar nog iets heel anders. Sommigen staat het zweet in de handen. Het is geen kleine klus, de slotopdracht van de twee jaar durende kadercursus.

De groep die vandaag de laatste opdracht levert, is twee jaar lang begeleid door Tweede Kamerlid Nine Kooiman en landelijk scholingsleider Vincent Mulder, zelf raadslid in Hengelo en lid van het dagelijks bestuur van de SP. Beiden genieten zichtbaar van hetgeen vandaag gepresenteerd wordt. Ze zijn trots. Ze hebben de deelnemers voor hun ogen zien groeien. Niemand wordt als socialist geboren, hoor je hen zeggen. Daarvoor moet je hard werken, goed nadenken en vol blijven houden. Dan lukt het.

Jan Marijnissen begon kort na de spectaculaire verkiezingsuitslag van 2006,

toen de SP 25 zetels scoorde, met de eerste Groep, die dertig leden telde. De aanduiding 'Groep van Dertig' is daarna blijven hangen. Ook al telt niet elke groep precies zoveel deelnemers. En natuurlijk blijft niet iedereen. Voor sommigen is de klus te zwaar of de gevraagde tijd te veel. Maar de meesten maken de cursus af. Ze kunnen steeds rekenen op deskundige en enthousiaste begeleiding, doorgaans door Kamerleden en bestuursleden van de partij. Naast Jan Marijnissen hebben Agnes Kant, Emile Roemer, Renske Leijten en Hans van Heijningen zich ingezet voor de begeleiding van de kadercursisten. Dat zij evengoed hun tijd in deze klus steken, net als de deelnemers, dat stimuleert.

Ook vandaag zijn er prominente partijgenoten bij in de Burcht van Berlage. Europarlementariër Dennis de Jong zit aandachtig op de eerste rij. En achterin maakt Tweede Kamerlid Paul Ulenbelt driftig aantekeningen van alle betogen. Hij – ooit zelf cursusdeelnemer – moet vandaag aan het einde commentaar leveren op de nieuwste groep cursisten. Die taak neemt hij uitermate serieus. Zoals alles in deze succesvolle opleiding serieus genomen wordt. Kandidaten worden gescout met hulp van de partijafdelingen en het landelijke scholingsteam. De meeste deelnemers zijn relatief jong – maar leeftijd op zich is geen selectie criterium. Het gaat vooral om de kwaliteit, het enthousiasme, de bereidheid er vol voor te gaan.

Een paar honderd SP'ers hebben inmiddels deelgenomen aan een

Groep van Dertig. Ze hebben zich verdiept in de ideologische grondslagen en ontwikkeling van de partij. Maar ook in de organisatie en bijzondere werkmethode van de SP. Ze hebben met elkaar en met deskundigen van binnen en buiten de partij gesproken over economie, politieke en sociale geschiedenis en internationale kwesties. Ze hebben stevig getraind

met mediamensen en hebben eigen opinieverhalen geschreven. Ze zijn van vele markten thuis als ze de cursus gedaan hebben. Velen van hen draaien nu mee op allerlei belangrijke plaatsen in de partij. Ze zijn afdelingsvoorzitter geworden, raadslid, Statenlid, Kamerlid zelfs. Onze nieuwe partijvoorzitter Ron Meyer volgde de

cursus. Kamerleden als Sharon Gesthuizen, Nine Kooiman, Tjitske Siderius en Paul Ulenbelt zaten ooit in een Groep van Dertig. SP'ers die nu namens onze partij wethouder zijn, doorliepen deze leerschool: Jos van der Horst, Lian Veenstra, Patrick van Lunteren, Miranda Verdouw en Bianca van Kaathoven, om er maar een paar te noemen. Sandra Becker-

In de slotbetogen van de deelnemers van de Groep van Dertig wordt vaak ook kritisch gekeken naar de eigen partij. Dat is heel nuttig. Als voorbeeld twee bijdragen van de laatste afstudeersessie.

Annie Inekçi-van den Heuvel, fractievoorzitter SP Nieuwegein

Ook bij de SP zijn het steeds meer hoogopgeleiden die ons vertegenwoordigen. Zeker landelijk is dit het geval. Is dat erg?

Ik denk het niet. Ik doe laagopgeleid werk. Ik werk bij een direct-marketing-bedrijf. Ik zit daar met nog zes andere collega's bijvoorbeeld bonnetjes in te typen van de supermarkt om mensen een euro terug te geven, omdat ze een pakje boter van een bepaald merk hebben gekocht. Het is secuur maar laagbetaald werk. Al mijn directe collega's zijn laagopgeleid en niet politiek geïnteresseerd. Denken ze. Ze hebben wel een mening. En wat voor één. 'Het is een schande dat ze verzorgingshuizen sluiten voor onze ouderen maar er wel geld is om er vluchtelingen in te stoppen.' Als ik er dan ook iets over zeg, zeggen ze: 'Jij weet het altijd zo mooi van een andere kant te bekijken.' Het woord 'nuanceren' is al vrij moeilijk op onze afdeling.

Ik werk 24 uur in de week. De rest van mijn tijd gaat bijna helemaal op aan de SP, waarvoor ik al jaren actief ben. Ik ben nu bijna een jaar fractievoorzitter van een vijfkoppige fractie. We zitten ook nog in het college van burgemeester en wethouders. Mijn collega's snappen niet veel van wat ik doe. Ik probeer het wel eens uit te leggen, maar ze begrijpen niet waar ik zin in heb en wat voor nut het heeft. Zij kijken liever naar Goede Tijden,

Annie Inekçi (l) ontvangt haar oorkonde van Nine Kooiman.

Slechte Tijden. Het zijn echt twee verschillende werelden. Toch vind ik het leuk werk en reken maar dat ik de ervaringen van mijn collega's en mijzelf bewust en onbewust meeneem de raadszaal in.

Het is voor mij niet makkelijk die raad. Ik zat mij pas tegen een vriendin te beklagen wat ik allemaal moest doen. Stukken lezen, en er iets van vinden. Leiding geven aan de fractie, met coalitiepartijen rond de tafel, enzovoort. Zij zei toen: 'Misschien ben je wel te laag opgeleid om dat allemaal te kunnen.' Ja, daar heb je vrienden voor... – maar had zij daar niet een punt? Stukken lezen, daar doe ik heel lang over. Een heleboel woorden die gebruikt worden in de raad en in de beleidsstukken, moet ik echt opzoeken. Soms zit ik tijdens de raad nog te zoeken op mijn iPad wat er bedoeld wordt met bepaalde termen. De veelal hoogopgeleide politici lijken zich vaak nauwelijks te realiseren hoe groot de kloof is tussen hun beleidsplannen en de dagelijkse realiteit van laagopgeleiden. Steeds merk ik hoe de overheid

van de mensen mondigheid, zelfredzaam vermogen en eigen verantwoordelijkheid verwacht. Als ik dat vertaal naar mijn hardwerkende collega's, dan valt dat niet mee. Zij zijn bezig om geld te verdienen om hun hoge vaste lasten te kunnen betalen. Ze werken graag over, ze kunnen de extra euro's goed gebruiken. Ook zijn ze bang om nee te zeggen tegen de baas. Bang om hun baan, dus hun zekerheid kwijt te raken. En ik snap dat wel. Dat is voor hén eigen verantwoordelijkheid nemen. De bazen varen er wel bij: 11 tot 13 uur werken per dag is geen uitzondering bij ons op de afdeling. En dan te bedenken dat er vroeger zo hard gestreden is voor een achturige werkdag. Acht uur voor werk, acht uur voor ontwikkeling en ontspanning en acht uur voor rust was het ideaalbeeld.

Zolang hoogopgeleiden die ons volk vertegenwoordigen voldoende contact hebben met de groepen die ze geacht worden te vertegenwoordigen, is er niet zo veel aan de hand, lijkt me. Ik denk zelfs dat zij daar beter toe in staat zijn dan laagopgeleiden. Maar zij moeten wel mensen die laagopgeleid zijn, blijven tegenkomen in hun dagelijks leven. Daar moeten wij voor waken, ook de SP. Vooral de SP.

Patty Hamerslag, afdelingsvoorzitter SP den Bosch:

Is een universitaire opleiding tegenwoordig een must voor je werk in de politiek?

Filosofie en Cultuur aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Rechten aan de Universiteit van Tilburg. Economie aan de Universiteit van Amsterdam. Landbouwhogeschool in Wageningen. Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Politieke

man, Ad Meijer en Nico Heijmans, nu fractievoorzitters van de SP in Groningen, Utrecht en Brabant, vinden we op eerdere deelnemerslijsten. Dat geldt ook voor een aantal Statenleden en gedeputeerden. En voor fractiemedewerkers in Den Haag en Brussel en regiovertegenwoordigers, die nu voor hun regio in het partijbestuur gekozen zijn. Velen zijn

ook doorgestaan waar ze al bezig waren: in hun afdeling, in een van de vele activiteiten van de SP. En allemaal met meer kennis en kunde – en met bewezen doorzettingsvermogen. Zo profiteert de hele partij mee van deze bijzondere opleidingsschool. Een dertiende groep is onderweg, met begeleiding van Jan Marijnissen en Hans van Leeuwen. Over een jaar

studerende deelnemers af. Voor een partij met zoveel ambities als de SP is dat geen onnodige luxe, integendeel. En dus zullen er naast de Groepen van Dertig andere cursussen blijven en bij blijven komen. Zoveel mogelijk toegespitst op de behoeften van de partij en de wensen en mogelijkheden van de deelnemers.

Patty Hamerslag tijdens haar toespraak.

Wetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Dit zijn zo maar wat achtergronden van de mensen die voor onze partij een zetel nemen in de Tweede Kamer, de Eerste Kamer en het Europees parlement. Is een universitaire opleiding tegenwoordig een must voor je werk in de politiek? Natuurlijk, je moet snappen waar je over leest en je moet de professionele capaciteit bezitten om te begrijpen waar het daar over gaat. En een specialiteit daarbij is altijd meegenomen. Knokkers zijn het zeker, je leert kennis in je op te nemen, je leert die kennis om te zetten naar beleid, op welk gebied dan ook.

We worden grootgebracht met het idee dat een hoge opleiding ervoor zorgt dat je hét maakt in Nederland. Maar is het andersom ook zo? Zorgt een hogere opleiding ervoor dat je ook meer carrièregericht bent? Onherroepelijk is er een wisselwerking. Een veelgehoorde misvatting is echter dat mensen die carrière willen maken, vooral gedreven worden door geld. En laat dat geld nu juist niet in de top 3 staan van de carrièremakers.

Ontwikkeling, autonomie en doelgerichtheid blijken belangrijker voor hen. De stelling dat we door onze afdrachtsregeling voorkomen dat er snelle carrièremakers in onze partij komen is, in ieder geval gedeeltelijk, ongegrond.

Een van de belangrijkste lessen die ik geleerd heb in de afgelopen twee jaar, is dat 'het zijn je bewustzijn (mee) bepaalt'. Je omgeving is je referentiekader. Die omgeving bepaalt mee hoe je tegen een situatie of omgeving aankijkt. Je referentiekader is anders als je opgroeit in een omgeving waar je gestimuleerd wordt om te studeren, als je zes jaar van je leven op een universiteit rondloopt, dan wanneer je vier jaar mbo volgt in een achterstandswijk. Je referentiekader is anders als je, zoals in dat laatste geval, niet meer – of nooit – in de situatie hebt gezeten waar ruim twee miljoen mensen in Nederland dagelijks mee te maken hebben.

Maar je kunt je er bewust van maken. Werkbezoeken, meelopen, gesprekken voeren aan de deur. Er zijn genoeg manieren voor onze volksvertegenwoordigers om zich in te leven in armoede, werkeloosheid en uitsluiting. Maar je inleven is iets anders dan het werkelijk voelen. Dag in dag uit, jaar in jaar uit, generatie op generatie. Het werkelijk voelen en meegemaakt hebben is een manier van elkaar verstaan die niet aan te leren is. Ook niet door jezelf daar constant van bewust te zijn.

Dé traditionele arbeiderspartij – de PvdA – is haar achterban kwijt maar vooral ook haar lokale afdelingen. Er zijn al heel wat rapporten en onderzoeken verschenen naar het waarom en hoe van die ontwikkeling. Eén van de oorzaken blijkt de opleidingsachtergrond. De lager opgeleide stemmer en het lager opgeleide lid herkennen

zich niet meer in het hoog opgeleid kader. Dat heeft te maken met de koers van de partij maar ook met verstaan van elkaar. Figuurlijk maar ook letterlijk.

Wij moeten ook oppassen! Ratificatie, reflectie, consumptieve druk, analoog, segregatie, esthetisch. Zo maar wat woorden die ik haalde uit de bijdragen van enkele van onze Kamerleden in de afgelopen week. En dan heb ik de ergste nog weggelaten. Hoe kunnen we onze plannen vertellen aan onze stemmer als die ons niet begrijpt? Door het verschil in opleidingsniveau, doordat die stemmer een totaal andere belevingswereld heeft op zijn werk en in de buurt en omdat die stemmer niet verder kijkt dan de volgende rekening die betaald moet worden? Volgens onderzoek laat leven in armoede en achterstand je IQ dalen. Leven in armoede vernauwt je belevingscapaciteit en je bent minder in staat aan de toekomst te denken. Als we dat uit het oog verliezen, raken we onnodig mensen kwijt. De PvdA is hier compleet de mist ingegaan. Wij moeten voorkomen dat het ons overkomt!

Taal en cultuur aan de Universiteit van Nijmegen, sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, Wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zomaar wat achtergronden van wat we graag 'onze toekomst' noemen: de jongeren van ROOD. Knap hoor. Maar voelen de idealistische kapster uit Epe en de gedreven magazijnmedewerker uit Rotterdam zich daarbij ook nog thuis? En blijft er nog ruimte voor de worstendraaier uit Oss en de havenarbeider uit Vlaardingen in onze partij? Laten we waakzaam zijn. Laten we een partij voor iedereen blijven.

ASSOCIATIEVERDRAG MET OEKRAÏNE OPSTAP NAAR UITBREIDING INVLOEDSSFEER

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Claude Truong-Ngoc / Wikimedia Commons©

In tegenstelling tot wat Oekraïense regeringsvertegenwoordigers en hoge EU-ambtenaren willen doen geloven, zien zij het associatieverdrag met Oekraïne wel degelijk als een opstap naar lidmaatschap van de EU. Ook de NAVO ondersteunt het land zowel politiek als militair, ondanks de vermeende belofte aan Rusland in 1990 dat de NAVO niet zou uitbreiden naar het oosten.

Hoewel president Petro Porosjenko bij zijn bezoek aan Nederland, eind november, net als premier Rutte benadrukte dat het associatieverdrag van zijn land met de EU niets te maken heeft met een toekomstig lidmaatschap en slechts een handelsakkoord is, wijzen andere uitlatingen van hem wel die richting uit. Zo zei Porosjenko op 27 juni 2015 ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de ratificatie van het associatieverdrag door Oekraïne en de EU: 'Ik geloof dat Oekraïne in de komende jaren de status zal krijgen van kandidaat voor toetreding tot de EU, dankzij onze toewijding en de hervormingen die wij in ons land doorvoeren.' In een interview met NRC Handelsblad gaf hij openhartig toe: 'Na mijn eerste of tweede termijn als president, droom ik ervan lid te worden van het Europese Parlement namens Oekraïne.' Dat zou dan in 2019 of 2024 moeten zijn. Ook verschillende Europese kopstukken zien een lidmaatschap van de EU voor Oekraïne in het verschiet liggen. Volgens Martin Schulz, de huidige voorzitter van het Europees Parlement, draagt het associatieverdrag bij aan een 'duurzame en sterke band tussen Oekraïne en de Europese Unie'. Voormalig president van de Europese Raad Herman van Rompuy, stelde eerder al: 'Naar mijn mening ligt de toekomst van Oekraïne in Europa. Men kan proberen om het proces te vertragen of te blokkeren, maar uiteindelijk zal niemand het kunnen voorkomen.' Voormalig EU-commissaris uitbreiding van de

Porosjenko: 'Dit referendum stopt het associatieakkoord niet.'

unie, Stefan Füle, verwoordde het zelfs nog explicieter: 'Als we werkelijk de landen in Oost-Europa willen hervormen, dan moeten we gebruik maken van het belangrijkste instrument voor hervorming: uitbreiding.'

REFERENDUM

Met het komende referendum in Nederland over het associatieverdrag heeft Porosjenko weinig op. 'Dit referendum stopt het associatieakkoord niet. Het akkoord is al geratificeerd door 28 EU-lidstaten.' Toch waarschuwt hij de Nederlandse kiezer: 'Iedereen in Nederland moet weten dat een stem in het referendum ook een stem is voor of tegen de Oekraïners die hun leven hebben gegeven voor Europese waardigheid en waarden. Ik verafschuw het idee dat de Nederlanders gijzelaars worden

van een politiek spel. Dit referendum is, bewust of onbewust, koren op Poetins molen.' Een mooi staaltje framing van de kant van de president van Oekraïne, dat bovendien getuigt van een gebrek aan respect voor de democratische besluitvorming in een ander land.

NAVO

Niet alleen de EU probeert de Oekraïne binnen haar invloedssfeer te krijgen, ook de NAVO verleent volop politieke en militaire steun aan de Oekraïense regering. Zo verklaarde de voormalige minister van Defensie Valery Heletey in september 2014: 'De geheime onderhandelingen (met de NAVO, -red.) hebben geleid tot een akkoord over wapens die we nu nodig hebben. Ik kan niet zeggen met welke specifieke landen we een akkoord hebben gesloten. Maar feit is dat de wapens al naar ons toe komen – dat is absoluut waar, kan ik u officieel meedelen.' Toen NAVO-chef Jens Stoltenberg dit najaar een akkoord sloot met de Oekraïense regering om de samenwerking te intensiveren en de regeringstroepen te ondersteunen, was de Oekraïense premier Arseny Jatsjenko zeer helder over waar deze samenwerking volgens hem en zijn regering toe zou moeten leiden: 'Ons doel is zonder twijfel het volwaardige lidmaatschap van de NAVO.' De uitbreiding van de NAVO naar Oost-Europa is altijd omstreden geweest. De Russen claimen dat hen in 1990 mondeling door het Westen is toegezegd dat de NAVO niet verder naar het oosten zou uitbreiden. De toenmalige Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken James Baker heeft dit altijd ontkend, maar uit onderzoek van het Duitse weekblad Der Spiegel blijkt wel degelijk dat het Westen er alles aan deed om bij de Sovjets de indruk te wekken dat NAVO-lidmaatschap van landen als Polen, Hongarije en Tsjechoslowakije uitgesloten was. Keihard bewijs voor een afspraak is er niet, maar het is duidelijk dat het Westen in het verleden verschillende signalen heeft afgegeven.